

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Deres ref.:
Saksbehandler: Christine Tolås
Direkte telefon: +4790814878
Vår ref.: 19/16758-2
Dato: 20.04.2020

Hørings svar til Rusreformutvalgets innstilling 2019:26 - Rusreform - fra straff til hjelp

Innledning

Pasient- og brukerombudene takker for anledningen til å kommentere Rusreformutvalgets innstilling 2019:26 – Rusreform – fra straff til hjelp.

Pasient- og brukerombudene støtter forslaget om at bruk og besittelse av narkotika til eget bruk skal flyttes fra justissektoren til helsesektoren. Rusavhengighet er en sykdom og personer med denne sykdommen har pasient- og brukerrettigheter på lik linje med andre pasienter. Vi mener derfor at bruk og besittelse av narkotika skal møtes med helsetjenester fremfor straff.

Det er viktig at det sikres likeverdige tjenester til rusavhengige uavhengig av hvor de bor. Pasient- og brukerombudene mener at den kommunale rådgivningstjenesten bør ha en minimumsløsning med hensyn til organisering, tilgjengelighet og kompetanse, eventuelt gjennom interkommunalt samarbeid.

Pasient- og brukerombudene mener at den kommunale rusrådgivningstjenesten bør organiseres slik at den oppleves å være en attraktiv tjenesten for dem som henvises dit, både når det gjelder hvor, hvordan, når og hvilke tjenester som tilbys. Det bør være fokus på forebygging og tidlig intervensjon for dem som ikke har etablert stor avhengighet. For noen kan terskelen være stor for å oppsøke et slikt tilbud. Vi mener derfor tjenesten bør ha mer oppsøkende karakter.

Det er viktig at denne nye forebyggende kommunale oppgaven ikke går på bekostning av tilbudet til pasienter med mer langtkommen rusavhengighet.

Forslaget om en egen rådgivningstjeneste i kommunen

Utvalget foreslår å opprette en rådgivende enhet for narkotikasaker, enten i hver kommune eller gjennom interkommunalt samarbeid mellom to eller flere kommuner der dette fremstår som hensiktsmessig. Utvalget skriver at fordi kapasitet, kompetanse og tjenestetilbud i stor grad varierer mellom de ulike kommunene, har utvalget ikke valgt ut en bestemt måte å fastsette oppmøtetidspunktet for rådgivningsenheten på. Generelle regler for dette kan utarbeides lokalt i

samarbeid mellom politi og kommunen ved rådgivningsenheten. Utvalget foreslår at rådgivningsenheten skal ha flerfaglig kompetanse. Samtalen med rådgivningstjenesten skal bestå i generell rådgivning og informasjon. Videre skal kartlegging av personenes rusmisbruk, livssituasjon om mulig tjenestebehov kun gis dersom vedkommende samtykker til dette, jfr øvrig helse- og velferdsrett.

Pasient- og brukerombudene erfarer at det er store variasjoner i tilbudet til rusavhengige i kommunene. Det er ulikt hvilke ressurser kommunene har og hvordan de prioriterer denne pasient- og brukergruppen. Vi mener derfor at det er viktig at rådgivningsenhetene skal organiseres så likt som mulig med hensyn til både kompetanse og tilgjengelighet. Det bør blant annet være tidsfrister for tilbud om samtale og for gjennomføring av samtaler. Vi støtter kravet om samtykke, men understreker viktigheten av motivasjon for å hjelpe denne gruppen. Tilbudet skal oppleves som attraktivt for dem som det er rettet mot og vi oppfordrer til å kontakte ulike brukerorganisasjoner for innspill til dette. Vi støtter videre forslaget om flerfaglig kompetanse.

En innføring av rådgivningstjeneste for personer som blir tatt med narkotika til eget bruk, kan føre til økt pågang på helse- og omsorgstjenester til denne pasientgruppen. hjelpeapparatet bør være forberedt på dette. Pasient- og brukerombudene har erfaringer med rusavhengige og deres utfordringer med hjelpeapparatet. Vi ser at de største utfordringene er manglende samarbeid, innad og mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene. Vi mener at de eksisterende helse- og omsorgstilbudene for rusavhengige må styrkes og videreutvikles i forbindelse med innføring av rusreformen.

Barn og unge under 18 år

Utvalget foreslår at barn og unge under 18 år som er ilagt møteplikt for enheten, skal innkalles med foreldre eller foresatte. Unntak kan gjøres dersom det er særlige grunner til at foreldre eller foresatte ikke skal innkalles. Ungdom som er fylt 16 kan, etter eget ønske og dersom ungdommens modenhet tilsier det, gjennomføre samtalen med rådgivningsenheten alene eller med en annen tillitsperson.

Pasient- og brukerombudene er enig i at ungdom som har fylt 16 år i noen tilfeller kan gjennomføre samtalen med rådgivningsenheten alene. Dette er i tråd med mindreåriges stilling i helseretten og ungdommene er å anse som pasienter. Det kan være situasjoner som gjør at det er uheldig å involvere foresatte i rådgivningssamtalen. Vi mener at det er viktig at rådgivningsenheten opparbeider seg tillit hos ungdommen og at det i noen tilfeller da kan være hensiktsmessig å starte med ungdommen alene. Samtidig er det viktig at de foresatte får tilstrekkelig informasjon til å kunne oppfylle sitt foreldreansvar. Pasient- og brukerombudene mener at det er viktig med barnevernfaglig kompetanse til å møte disse ungdommene og at det samarbeides aktivt med barnevernet i disse sakene der dette er aktuelt.

Ungdom over 18 år

Utvalget har ikke foreslått sanksjoner for de som ikke møter opp til rådgivningssamtale. Man skal ikke straffes for at man ikke tar imot helsehjelp. For ungdom over 18 år kan det ikke iverksettes tiltak gjennom barnevernet. Det at disse personene kan oppbevare narkotika til eget bruk uten at dette medfører annet enn et tilbud om samtale med en rådgivningstjeneste, kan bidra til at de fortsetter med sitt bruk av narkotika. Dette kan igjen føre til mer alvorlige rusproblemer. Pasient- og brukerombudene mener at den kommunale rådgivningsenheten også bør ha fokus på denne gruppen. Vi referer til en kommunal rusarbeider i en kommune på Sørlandet som mener at tjenesten bør ha som slagord "lettere pågående tjenester".

Pasient- og brukerombudene mener ordningen, dersom den innføres, må suppleres med annet forebyggende rusarbeid i kommunene. Oppsøkende arbeid er ikke en lovpålagt tjeneste, men en svært viktig del av hjelpeapparatet. Vi mener at alle kommuner bør ha oppsøkende tjenester rettet mot unge og det er viktig at kommunene tilbyr trygge og rusfrie arenaer for ungdommene. Videre må det være tilstrekkelig tilbud av helsesykepleiere i skolene. Kommunene må ha tjenester som legger til rette for avdekking av rusbruk og tidlig intervensjon. Dette gjelder også for ungdom under 18 år.

Grenseverdi

Utvalget skriver at den konkrete fastsettelsen av grenseverdier som angir den kvantitative grensen mellom ulovlig (men ikke straffbar) og straffbar befatning med narkotika til eget bruk, beror på en avveining mellom en rekke relevante hensyn. Dersom grenseverdiene settes relativt lavt, vil det kunne innebære at flere brukere straffes for befatning med narkotika til eget bruk, men det vil samtidig kunne gjøre det vanskeligere for selgere av narkotika å innrette seg etter grenseverdiene, og vice versa dersom terskelverdiene settes relativt høyt. Utvalget har ved denne vurderingen delt seg i et flertall og et mindretall.

Både blant fagfolk, politikere og brukerorganisasjoner er det sterke meninger om dette. Pasient- og brukerombudene har ikke kompetanse til å vurdere denne problemstillingen og oppfordrer til at det særlig lyttes til ulike brukerorganisasjoner i dette spørsmålet.

Med vennlig hilsen

Anne-Lise Kristensen
pasient- og brukerombud

Christine Tolås
teamleder

Dokumentet er godkjent elektronisk